

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Ульянова Галина Олексіївна, Ульянов Олексій Іванович</i> СВОБОДА ТВОРЧОСТІ ТА ЇЇ ЗМІСТ	657
<i>Бааджи Наталія Пилипівна</i> РОЛЬ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК У ЦИФРОВОМУ МАРКЕТИНГУ	659
<i>Галунова Лариса Ігорівна</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (НЕЙРОМЕРЕЖ) У ПРАВОВІЙ СФЕРІ	661
<i>Ennan Ruslan</i> LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE EUROPEAN UNION	664
<i>Кирилюк Алла Володимирівна</i> ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕРНЕТ-ПРАВОВІДНОСИН	667
<i>Кравченко Олександр Миколайович</i> КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ТА КОНФІДЕНЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	670
<i>Бугаєць Альона Сергіївна</i> РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗАСОБАМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ...	673
<i>Височин Дмитро Олександрович</i> ПАРАЛЕЛЬНИЙ ІМПОРТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ	675
<i>Hrytseniuk Vladyslav, Golovatyuk Ivan</i> THE PROBLEM OF IDENTIFYING INTERNET USERS	676
<i>Козир Олександр Олександрович</i> ОСОБЛИВОСТІ КОРИСТУВАЦЬКОГО КОНТЕНТУ	678
<i>Ларіонов Владислав Сергійович</i> ПРАВОВА ОХОРОНА ТВОРІВ, СТВОРЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	680
<i>Шендрік Ірина Сергіївна</i> ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ЯК ОБ'ЄКТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ	683

СЕКЦІЯ 16. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

<i>Подцерковний Олег Петрович</i> ЩОДО НАГАЛЬНИХ КРОКІВ УСУНЕННЯ ОКРЕМИХ ПЕРЕШКОД ДЛЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ	685
<i>Будурова Ганна Миколаївна</i> НОВЕЛИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	687
<i>Войнарівський Микола Миколайович</i> ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПОЗИЧЕННЯ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ ПРИ ВДОСКОНАЛЕННІ АДМІНІСТРАТИВНО- ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ В УКРАЇНІ	690
<i>Добровольська Володимира Володимирівна</i> ЩОДО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	692
<i>Згама Антоніна Олександрівна</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОСУДДЯ: ШЛЯХ ДО СПРАВЕДЛИВОГО ТА ЕФЕКТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ..	694
<i>Квасніцька Ольга Олексіївна</i> ДО ПИТАННЯ ПРЕДМЕТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІСТОБУДІВНОГО ПРАВА	696
<i>Попелюк Вадим Павлович</i> ЩОДО ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ДОСТУПНОГО ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ЖИТЛА “Є-ОСЕЛЯ” НА ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ	699
<i>Бабалунга Олесь Михайлович</i> МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	701
<i>Велєв Іван Іванович</i> ЩОДО АДВОКАТСЬКОГО ГОНОРАРУ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ	703
<i>Зарічанський Григорій Віталійович</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРИПТОБІРЖ ТА ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТИ	705
<i>Ковалевич Ігор Ігорович</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ВИЗНАЧЕННЯ КРИПТОВАЛЮТИ	707
<i>Кубрак Гліб Олегович</i> МІСЦЕ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МСБ В ДЕРЖАВНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТА ПРАВОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	709
<i>Ляховецький Олександр Олександрович</i> ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ	712
<i>Попович Павло Олександрович</i> ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ПРИТРИМАННЯ ЯК ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗЕД(В УМОВАХ ЕВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ)	714

СЕКЦІЯ 16

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

*Керівник секції: доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент В. В. Добровольська*
Секретар секції: лаборант кафедри господарського права і процесу С. О. Говорун

Подцерковний Олег Петрович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри господарського права і процесу, доктор юридичних наук, професор*

ЩОДО НАГАЛЬНИХ КРОКІВ УСУНЕННЯ ОКРЕМИХ ПЕРЕШКОД ДЛЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ

Державне сприяння функціонуванню міжнародного комерційного арбітражу та медіації в Україні одним із пріоритетних напрямів державної правової політики а багатьох розвинутих країнах світу. Адже розвиток альтернативних засобів вирішення спорів здатне сприяти інтеграції національної економіки у глобалізований економічний простір, зміцнювати громадянське суспільства та розвантажувати судову гілку влади. Для подальшого просування у цьому напрямі в Україні потрібно зробити точкові кроки щодо зміни законодавства, спрямовані на подолання деяких проблем правозастосування стосовно міжнародного комерційного арбітражу та інших альтернативних способів вирішення спорів, які не були реалізовані у нових редакціях процесуальних кодексів, зроблених у 2017 році. Низка проблемних моментів у цій сфері були обговорені неслуханнях Комітеті Верховної Ради України з питань правової політики на тему «Шлях до миру: проблематика та перспективи альтернативного вирішення спорів у сучасних умовах», що відбулися 27–28 березня 2024 року.

Дискусія на цьому заході переконує, що нагальними проблемами, що потребують вирішення, є наявність деяких перешкоди функціонуванню та ефективності міжнародного комерційного арбітражу та медіації в національному цивільному процесуальному та господарському процесуальному законодавстві, а також потреба запобігання використання арбітражу з метою, що суперечить публічним інтересам.

Зокрема, необхідно подолати проблеми невизначеності процесуальних положень щодо віднесення до компетенції судів спорів про недійсність арбітражної угоди, що є предметом позовів, поданих окремо від вимог про захист суб'єктивного права з метою створення перешкод арбітражному провадженню. Зокрема, потребує процесуального визначення поняття «істотних підстав відступу» від принципу первісності арбітражу, закріпленого у ч. 3 ст. VI Європейської конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж, «якщо одна із сторін в арбітражній угоді подала заяву з проханням про арбітраж, то державний суд, до якого може в подальшому звернутися інша сторона з позовом з того ж предмета або щодо відсутності, недійсності або втрати сили арбітражною угодою, повинен відкласти винесення рішення щодо компетенції арбітражного суду до того часу, поки арбітражний суд не винесе рішення з суті справи, оскільки в державного суду немає досить істотних підстав для відступу від цього правила».

На часі вбачається усунення прогалини Закону «Про міжнародний комерційний арбітраж» щодо права міжнародного комерційного арбітражу витребувати інформацію та копії документів від третіх осіб (органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів), необхідних арбітражному суду для розгляду справ. Відсутність такого права у міжнародного комерційного арбітражу контрастує із правом адвокатів (адвокатський запит), закріпленим у частині першій статті 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Сьогоднішні процедури судового сприяння міжнародного комерційного арбітражу у витребуванні доказів, передбачені ч. 11 ст. 84 та ч. 7 116 ЦПК, створюють невиправдані затримки арбітражного розгляду та обтяжують судову систему категорією справ, які можуть бути вирішені безпосередньо міжнародним комерційним арбітражним судом без залучення судової системи;

Щодо питання судового сприяння міжнародному комерційному арбітражу національне процесуальне законодавство передбачає занадто пасивні процедури, що виключають право арбітражу безпосередньо звертатися в суд з проханням про правову допомогу у справах щодо витребування доказів, не містять права арбітрів брати участь у допиті свідків та експертів, що здійснюються судом на забезпечення доказів в справі, яка слухається міжнародним комерційним арбітражем. Для прикладу, Цивільний процесуальний кодекс Польщі передбачає таке право для арбітражу у ст. 1192 [1]. Як варіант вирішення відповідної проблеми могло б стати запровадження в процесуальному законодавстві України процедури приведення до присяги свідків та експертів як попередньої процедури, яка передуватиме далі показань надалі у міжнародному комерційному арбітражі чи третейських судах, що розвантажуватиме суддів у цих справах та гарантуватиме безпосередність арбітражного розгляду. Причому тут потрібно враховувати, що питання присяги свідків, що заслуховуються у міжнародному комерційному арбітражі є не лише українською, але й загальною проблемою світового арбітражного середовища. Наприклад, нещодавно Верховний суд Об'єднаних Арабських Еміратів скасував рішення міжнародного комерційного арбітражу із підстави відсутності присяги свідків, на показаннях яких ґрунтувалося арбітражне рішення [2]. Отже вирішення цієї проблеми є необхідним для підвищення виконуваності арбітражних рішень, винесених МКАС при ТПП України.

Практика застосування законодавства про міжнародний комерційний арбітраж в Україні виявила негативні тенденції поширення зловживань учасників зовнішньоекономічних відносин в контексті публічно-правових відносин. Тому необхідно встановити законодавчі перешкоди для ухилення недобросовісних суб'єктів господарювання від виконання валютного законодавства про строки повернення валютної виручки, що отримало сьогодні поширення в Україні з використанням арбітражу AdNos як засобу уникнення належних юрисдикційних процедур. Одним із напрямів подібного запобігання може слугувати конкретизація в ч. 7 ст. 13 Закону України «Про валюту та валютні операції інституційного характеру міжнародного комерційного арбітражу як органу, звернення з позовом до якого визнаватиметься загальною підставою зупинення нарахування адміністративно-господарських санкцій за порушення строків повернення валютної виручки, а також арбітражів adhoc, що створені відповідно до міжнародних договорів України про взаємний захист інвестицій на підставі Арбітражного регламенту Юнсітрал. Щодо інших арбітражів adhoc, то для цілей використання відповідних процедур для зупинення нарахування публічних санкцій, необхідним є запровадження спеціальних реєстраційних процедур Міністерства юстиції щодо фактів порушення провадження такого арбітражу з метою виявлення та запобігання створення фіктивних арбітражів adhoc у цій сфері.

З урахуванням поточного обговорення Міністерством науки та освіти України програми Єдиного державного кваліфікаційного іспиту, що складають здобувачі другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 081 «Право» та 293 «Міжнародне право», важливо включити питання щодо альтернативних способів вирішення спорів, зокрема міжнародного

комерційного арбітражу у відповідну програму. Це сприятиме не лише подальшій популяризації міжнародного комерційного арбітражу в професійному середовищі, але й забезпечить подальший розвиток правової системи України як дружньої до міжнародного комерційного арбітражу юрисдикції.

Список використаних джерел

1. Kodeks postępowania cywilnego : Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Stan prawny aktualny na dzień: 01.04.2024. URL: <https://lexlege.pl/kodeks-postepowania-cywilnego/>
2. Arab H., Koleilat-Aranjo S., Darwish M. The Dubai Court of Cassation Rules on the Effect of the Failure to Administer an Oath in Arbitral Proceedings. URL: <https://www.tamimi.com/law-update-articles/the-dubai-court-of-cassation-rules-on-the-effect-of-the-failure-to-administer-an-oath-in-arbitral-proceedings/> (дата звернення 25.03.2024).

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, юрисдикція, судове сприяння арбітражу, допит свідка, витребування доказів, валютні санкції.

Keywords: international commercial arbitration, jurisdiction, judicial assistance in arbitration, examination of a witness, demand for evidence, currency sanctions.

Будурова Ганна Миколаївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу, кандидат юридичних наук, доцент*

НОВЕЛИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

22.02.2024 р. в умовах воєнного часу Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління» № 3587-IX [1] (далі – Закон), який передбачає реформування системи корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава. Важливо відзначити, що Закон вирішує одразу декілька завдань – від виконання формальних вимог для вступу до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та ЄС, розблокування чергових траншів грошової допомоги Україні від європейських партнерів, до нагально практичних: підвищення прозорості та ефективності корпоративного управління в державних унітарних та корпоративних підприємствах та забезпечення інвестиційної привабливості цих суб'єктів, у першу чергу, для іноземних інвесторів.

Черговий крок на шляху до удосконалення системи корпоративного управління в підприємствах з державною участю має пришвидшити і вирішення питання з залишенням у державній власності лише невеликої кількості підприємств, значна частина з яких буде віднесена до категорії стратегічних. Наразі із майже 3500 заявлених об'єктів різної організаційно-правової форми 40% працюють лише на папері, а кожне третє підприємство є збитковим та виступає потенційним джерелом фіскальних ризиків [2].

Чи не найбільші зміни чекають наглядові ради державних підприємств, які, попри наявність законодавчого регулювання їх статусу протягом майже десятиліття, фактично були створені лише на 10 державних підприємствах та не змогли замінити уповноважені державні органи управління в питаннях стратегічного управління підприємствами.

Наразі до основних повноважень наглядових рад законодавець відносить: затвердження стратегічних планів розвитку, інвестиційних та фінансових планів державних підприємств, а також контроль за їхнім виконанням; призначення та звільнення з посад керівників державного підприємства; надання пропозиції щодо фінансових, операційних і нефінансових цілей